

Tónstofa Valgerðar – en meget speciel musikskole i Island

Dr. Valgerður Jónsdóttir, musikerapeut og skoleleder.

Kontakt: tonsvj@mmedia.is

Oversættelse fra islandsk til dansk: Jóna Þórsdóttir, musikerapeut.

Tilbage i Island, efter endt bachelorstudie i musikerapi fra Universitet i Kansas, USA, og praktik fra Universitetshospitalet på Galvestonøen i Texas, præsenterede jeg musikerapien på institutioner og sygehuse i Reykjavik og omegn. Jeg mødte en stor interesse for faget, men der var ikke mulighed for at ansætte en musikerapeut. Andre faggrupper havde forrang, og der var ingen musikerapeutstillinger. Jeg blev hurtigt klar over, at hvis jeg ville arbejde som musikerapeut, måtte jeg starte op som selvstændig. Musikerapiklinikken Tónstofa Valgerðar blev derfor til virkelighed i efteråret 1986, hvor Steinunn Finnbogadóttir, leder af et dagcenter for ældre og unge med handicap, henviste to unge mennesker til mig. De blev de to første klienter i Tónstofa Valgerðar. Steinunn havde en stor tro på musikkens evne til at forbedre menneskers livskvalitet, og jeg er evigt taknemmelig for den varme og tillid hun viste mig. Efterfølgende præsenterede jeg Tónstofan i en introduktionsbrochure, ved foredrag, artikler og interviews.

I 1987 blev jeg ansat til at starte op og lede en såkaldt specialafdeling inden for Tónmenntaskóla Reykjavíkur, en velanset mu-

sikskole for folkeskoleelever i Reykjavik og omegn. Elever i specialafdelingen var adskilte fra den øvrige musikskole og aldrig synlige i Tónmenntaskólinn. Mine elever havde timerne i Tónstofans lokaler, og deres koncerter blev også afholdt der. Samarbejdet med musiskolen varede i 13 år, hvorefter det endte pludseligt. Jeg tror at grunden til ophøret var, at jeg ville at eleverne i specialafdelingen blev synlige inden for hele musikskolen, og at de fik lov at deltage i de andre elevers koncerter. Jeg ønskede desuden at specialafdelingen skulle udvides, da ventelisten efterhånden var blevet lang. Ved samarbejdets ophør skulle jeg således beslutte, om jeg ville nedlægge Tónstofan eller kæmpe for dens tilværelse som en musikskole, hvor elever med handicap og behov for særlig støtte havde førsteprioritet.

I løbet af de 13 års samarbejde var det blevet klart for mig, hvor vigtig musikerapi og musikundervisning var for mine klienter og elever. Jeg havde også en særdeles dygtig forældregruppe som støttede op omkring Tónstofan, og de dannede en Forældre- og støtteforening for Tónstofan i år 2000. Deres primære formål var at styrke Tónstofan og yde hjælp og støtte til at den kunne blive en

selvstændig musikskole med den samme offentlige støtte som andre musikskoler, men hvor elever med forskellige handicap havde førsteprioritet. De henviste til love om musikskoler og love om ligeret til uddannelse for mennesker med handicap. I praksis havde elever som kom i Tónstofan ringe muligheder for at blive undervist i de almindelige musikskoler. De blev enten ikke optaget, eller stoppede når de ikke kunne leve op til de krav som blev stillet. Der var også lærere der måtte opgive, eftersom de ikke havde kompetencer til at undervise elever med handicap.

Mange breve blev skrevet; politikere, borgmestre og byrådsmedlemmer besøgt. Vi måtte argumentere for, hvorfor elever med særlige behov skulle have lige adgang til

musikundervisning som andre elever, eftersom de aldrig ville blive professionelle musikere. Vi kæmpede for ideer som skulle bryde diskriminering og give ligeret til uddannelse. I 2004 fik Tónstofan et specielt samtykke fra uddannelsesministeriet til drift af en musikskole i følge lov nr.75/ fra 1985.

Tónstofan blev efterhånden veletableret, og ventelisten kaldte på endnu en lærer. Jóna Þórsdóttir blev ansat i 2005 og i dag arbejder syv ansatte fordelt på fire heltidsstillinger, 2,25 musikterapeut og 1,75 musiklærer. Tónstofan, som oprindeligt blev defineret som musikterapiklinik og specialafdeling i en musikskole, drives nu som en anerkendt og selvstændig musikskole. Både forældre og brugerne af Tónstofan havde, sammen

med det omgivende samfund, indflydelse på udviklingen. Eleverne har det til fælles, at de behøver særlig støtte i deres uddannelse, særlige undervisningsmetoder og en tilpasset uddannelsesprocess. Elever i Tónstofan kan gennemgå et traditionelt musikstudie. Eleverne kan også få et mere mangfoldigt musikundervisnings- og træningsforløb, hvor formålet er at udvikle elevens musikfølelse og musikfærdigheder, forbedre elevens livskvalitet og give kreativiteten udtryk gennem musikken.

Som tidligere nævnt er der både musikterapeuter og musiklærere ansatte i Tónstofan. Erfaring viser at musikundervisning og musikterapi er grene på den samme stamme, som har mange skæringspunkter. Forældrenes og elevgruppens ønsker samt elevernes evner og behov er altid i centrum. Derfor bliver grænsen mellem musikterapi og musikundervisning til tider uklare i timerne.

Selvom medarbejderne har frihed til at følge deres ideologi og udarbejde deres undervisningsmetoder, så har vi statens pensum for musikskoler som blev udgivet i år 2000 samt Tónstofans eget pensum som ledetråde i vores arbejde. Tónstofan er den eneste musikskole i Island, hvor elever med særlige behov har førsteet. Skolen er vokset meget, og i år har vi 130 elever. Aldersspredningen er stor, fra halvandet år til tres år, og livets udfordringer er vidt forskellige. Én ting har alle vores elever dog til fælles; interessen for musik, herunder evnen til at udtrykke sig via musik, og at vokse som individer igennem den enkeltes deltagelse i musikken. Undervisningen foregår i enetimer, samt i forskellige grupper, hvis eleven evner det. Vi prøver at tilgodese elevernes ønsker med en varieret samling af instrumenter. Tónstofan tilbyder derudover undervisning i skoletiden i fire filialer; et fritidshjem, to grundskoler og et dagcenter. Der afholdes regelmæssigt skolekoncerter i

Tónstofan, hvor elever optræder. De har også optrådt ved andre begivenheder, uden for skolens fire vægge.

Bjældekoret i Tónstofan blev grundlagt i 1997. Medlemmerne i Bjældekoret går også til individuel undervisning, og bruger deres musikevner både som sangere og instrumentspillere. Gennem deres deltagelse bliver medlemmerne styrket på flere områder, de udvikler deres musikforståelse og kvalifikationer, lærer forskellig musik at kende, øger deres selvtillid, udvikler gode venskaber. Derved gives mulighed for at deltage på en positiv måde, ud fra deres egne vilkår i samfundet. Bjældekoret har en samfundsmæssig betydning ved at bekæmpe de fordomme mennesker med handicap møder, og skabe forståelse mellem mennesker som lever med forskellige muligheder i livet. Bjældekoret, som står i fronten for skolearbejdet i Tónstofan, bevæger alle som hører det. Koret optræder jævnligt både ved skolens koncerter og ved offentlige arrangementer. De har udgivet to CD'er: Hljómfang og Hljómvang, og de har deltaget i europæisk samarbejde, holdt koncerter udenlands samt spillet på kunsthøjtider med kendte islandske kunstnere, som ofte har ønsket at samarbejde med koret.

Tónstofan og Bjældekoret har fået mange stipendier og meget anerkendelse gennem årene. Både for pionerarbejde indenfor musikundervisning for mennesker med handicap, og for at arbejde imod de sociale udfordringer, der eksisterer for personer med forskellige handicap. Den 17. juni 2018 modtog jeg Ridderkorset ved den islandske Falke Orden, ved en højtidelig ceremoni på præsident-residensen Bessastaðir. Ridderkorset er en anerken-

delse af arbejdet i Tónstofan, og det er en stor ære at få lov til at være blandt dem, som bliver tildelt ridderkorset for deres arbejde i samfundets tjeneste. Jeg har været meget heldig i mit arbejde: et fantastisk lærerkorps, bl.a. Jóna Þórsdóttir som har arbejdet ved min side i snart 14 år, en solid støtte fra forældreforeningen og familie, taknemlige forældre og talentfulde elever. Ridderkorset viser os i Tónstofan retningen fremadrettet, og opmuntrer til at fortsætte med det arbejde som fører til større ligestilling i vores samfund.

I en længere artikel kunne jeg gå dybere ind i Tónstofans idé og arbejdsgrundlag. Kort kan

Jeg her sige, at jeg synes det er ethvert samfunds pligt at give medborgere muligheder for at udvikle deres færdigheder og talenter til det yderste. Talent og individuel styrke kan udvikles, trænes og undervises. Det er blevet gjort i Tónstofan med en samfundsorienteret musik omsorg (music caring) som ledestjerne. Hver enkelt elev er taget ved hånden i en proces som bygger på elevens styrke og interesse. En proces som har til formål at stimulere kreative udtryk, styrke identitet, øge velbefindende og gøre eleven mere bevidst om sin musikfølelse og musiske talent. Til glæde for sig selv og andre. Jeg håber inderlig at det er lykkedes mig i disse korte træk at redegøre for vigtigheden af Tónstofan

og Bjældekoret i det islandske samfund, og Tónstofans rolle i at støtte og udvikle vores studerende musikanters livskvalitet.

I Tónstofans 32. arbejdsår lever drømmen stadig om lige ret til musikundervisning. I drømmen ser jeg en skole som kan defineres som kunstcenter, hvor der tilbydes individuelle og gruppe timer, kor og diverse sammenspil, blandet kunstuddannelse, forskning og udviklingsarbejde. Tónstofan er en skole som arbejder sammen med andre skoler, kunstnere og kunstinstitutioner her på Island, men også i udlandet. Arbejdet i Tónstofan har været meget vellykket. Anerkendelse og priser, taknemlige forældre, fantastiske kollegaer samt en stærk overbevisning om vigtigheden af musik omsorg vedholder skolens arbejde og opmuntrer os videre.

”The music child” bor i os alle. Den stimulerende og frigørende erfaring som deltagelse i musik giver, forlanger ikke intelligens, koordinering eller muskelstyrke. Venskab, aktivering og velbehag er Tónstofans motto. Det er vores primære mål, og er vigtigere end til tider skarpe definitioner.

Jeg takker inderligt for muligheden for at præsentere Tónstofan.

Læs mere om Tónstofans arbejde ved at besøge vores hjemmeside www.tonstofan.is. Her kan man blandt andet finde introduktionsvideoer som giver indblik ind i det varierede arbejde:

Hljómvangur I https://www.youtube.com/watch?v=E7GRZwBOM_Q

Hljómvangur II <https://www.youtube.com/watch?v=WDh286U9Kec>

Hljómvangur III <https://www.youtube.com/watch?v=H498ZNwbS8E>

Myndbönd <https://tonstofan.is/myndbond/>